

ternetu se při pojmenování jeho funkcí tato metafora velmi rychle rozšířila. Jan Sládek odmítá její adekvátnost, považuje ji za kontraproduktivní. Ačkoli internet vypadá jako jedna velká vesnice, jeho dostupnost a možnosti jeho využívání jsou omezeny, a to především sociálními, kulturními a geografickými faktory. V posledním příspěvku Jarmila Kabátová představila nevládní projekt rozvoje pomoci.

Vzhledem k tomu, že konference studentů sociologie proběhla poprvé, nebylo předem určeno jednotné téma. Jediným kritériem byl vlastní zájem o sociologickou problematiku a její studium. Přesto se vytvořily dva samostatné tematické bloky. V prvním dominoval zájem o kritickou teorii, ve druhém zájem o závažná témata dnešní kultury: feminismus a média.

Doufejme, že se tato konference stane první z řady pravidelných studentských sociologických setkávání na akademické půdě a poslouží jako podnět pro uskutečnění druhého ročníku, ve kterém vystoupí více účastníků a z většího počtu kateder než jen z katedry sociologie FF UK.

Lenka Hlavicová

Mezinárodní konference *Evropská, národní nebo regionální identita?*

3. října 2003, Praha

Oddělení výzkumu pohraničí Sociologického ústavu AV ČR ve spolupráci se Společností pro evropský dialog uspořádaly 3. 10. 2003 v Praze-Holešovicích mezinárodní vědeckou konferenci na téma „*Evropská, národní nebo regionální identita?*“ Cílem konference bylo prodiskutovat otázky vztahující se k problematice identity lidí žijících v pohraničních regionech střední Evropy. Těžištěm konference byla prezentace dosavadních výsledků mezinárodního výzkumu biografické identity a mentality obyvatel žijících na česko-polsko-německé hranici v rámci euroregionu Nisa. Projekt „*Biographische Identitäten in Grenz-*

raum“ v letech 1999–2003 řešili výzkumní pracovníci na Universitě Göttingen, Universitě Wrocław a Sociologickém ústavu AV ČR. Na tento výzkum navazuje projekt podporovaný GA ČR s názvem „*Regionální identita obyvatel euroerginu Nisa*“ (č. 403/02/1332). Předmětem diskuse byly i další výsledky badatelských projektů nebo informace o probíhajících výzkumech realizovaných na jiných vědeckých pracovištích a vysokých školách.

V úvodu konference shrnul prof. František Zich (SOÚ AV ČR) hlavní poznatky dosavadního zkoumání regionální identity a poukázal na specifika pohraničního prostoru (například vzhledem k rozdílnému způsobu osidlování na českém a polském území) a dále vysvětlil význam a smysl zkoumání identity obyvatel pohraničí biografickou metodou.

Zdůraznil při tom hledisko mezigeneračního a národního srovnání. Dále pak upozornil na vícedimenzionální charakter lidské identity a na význam kulturních a sociálních souvislostí ve způsobu ztotožňování se s místem a tvorbou pocitu domova.

Prof. Peter Alheit (Univerzita Göttingen), koordinátor mezinárodního projektu, v úvodu svého příspěvku vymezil pojmy identitamentality a zajímavým způsobem objasnil sociologické aspekty pojmu „národní povaha“ na příkladech autorů J. Haška a H. Manna a jejich literárních postav. Dále se zaměřil na teoretická východiska projektu a s tím související teorii kapitálů a koncept sociálních „milieu“ P. Bourdieua a myšlenky N. Eliase k otázkám změny charakteru formalizace a informalizace v premoderních a moderních společnostech. V závěru vystoupení prezentoval konkrétní výsledky výzkumu na příkladu vyvozených mezigeneračních typů (perzistentní, modernizační a zlomový) a jejich národního srovnání vzhledem k jejich rozdílnému zastoupení na českém, německém a polském území. V českém prostředí byla zjištěna převaha modernizačních typů mezigeneračních dvojic, relativně mírnější modernizační tendence Poláků ovšem s vyšším počtem zlomových typů a naopak dominance perzistentního typu v německém pohraničí.

Dr. Petra Drauschke (Berlín), spolupracovnice prof. Alheita a členka německého výzkumného týmu soustředila svůj příspěvek především na nutnost „nezapomenout“ na význam vzájemného národního srovnávání. Za hlavní východisko projektu označila výzkum „národních mentalit“ v pohraničí, jejichž zjištěnou odlišnost (tudíž i jejich často zpochybňovanou existenci) konstatovala na základě výsledků výzkumu a položila otázku, zda-li je vůbec možné hovořit o jakési zvláštní mentalitě obyvatel pohraničí například ve srovnání s obyvateli ve vnitrozemí. Mentalitu nepovažuje za výsledek vlastní reflexe, ale za pocit širšího historického a kulturního vědomí národa.

O výsledcích bádání na polské straně hranic euroregionu informovala doc. Irena Slachciczova (Univerzita Wroclaw) a doktorandi A. Mrozowicki a M. Domecka. Příspěvky se soustředily jednak obecně na roli hranic v Evropě (hranice jako odcizení, Simmel) a dále pak na kvalitu a charakter povahy sousedských vztahů mezi Němci, Poláky a Čechy. Největší pozornost byla podle očekávání věnována vzájemným vztahům Poláků s Němci, přičemž česko-polské sousedství doc. Slachciczova interpretovala jako poněkud nudné, lhostejné a bez vzájemných emocí. Naznačila při tom ambivalentní způsob vztahu Poláků k Němcům. Na jednu stranu jsou Němci ve vědomí Poláků stále jako nepřátelé a hlavní viníci rozpoutání druhé světové války, kteří jsou zodpovědní za tragické následky na polském lidu. Na druhé straně jsou Němci považováni za představitele vyspělé západní civilizace a pilíř integrující se Evropy. V závěru příspěvku dvojice doktorandů zdůraznila charakter národní identity v souvislosti s jedinečností historického vývoje národů.

Za český výzkumný tým vystoupili se svými příspěvky doktorandi B. Spalová (FSV UK) a O. Roubal (SOÚ AV ČR). B. Spalová představila výsledky analýzy tří mezigeneračních dvojic biografických rozhovorů obyvatel českého pohraničí. Soustředila se při tom na problematiku regionální identity a na základě interpretace rozhovorů dospěla ke třem

vzájemně odlišným „typům“ vztahů k území. S použitím jádrových citací (přímo se vztahujících k předmětu zkoumání) z výpovědí respondentů stanovila následující „obrazy“ – proeuroregionální, lokál-patriotistický, o kterém se uvažuje jako o nejčastějším modelu vztahu k místu a nakonec český vlastenecký obraz. Na otázku etnické identity se ve svém konferenčním příspěvku zaměřil O. Roubal. Na základě interpretace generačních dvojic rozhovorů Lužických Srbů žijících na německém a českém území a jejich vzájemném mezigeneračním a národním srovnání v závěru konstatoval silný vliv socio-kulturního prostředí na předávání vědomí etnické identity. V závěru shrnul, že v případě Lužických Srbů žijících na území Německa, život v lužicko-srbské komunitě a specifický proces socializace a enkulturace vede k posilování etnického vědomí a zvyšování asimilační rezistence vůči jinému národnímu prostředí. V případě biografii Lužických Srbů žijících v českém prostředí konstatoval jejich „odcizení“ vědomí sounáležitosti s původním etnikem a spontánní asimilaci a přizpůsobení českému kulturnímu i sociálnímu prostředí.

K diskusi přispěli svým vystoupením i další domácí a zahraniční účastníci konference. Prof. J. Leonski (Univerzita Štětín) se ve svém příspěvku zamyslel nad pojmy kultura a hranice a vyslovil otázku *kulturních dimenzí evropské integrace*. Podle jeho názoru vede k úspěšné integraci Evropy především důvěra, loajalita a solidarita mezi lidmi, kteří současně nesmí dopustit atrofii vzájemnosti morálních vazeb. S podobně teoretickým příspěvkem vystoupil i Dr. Walde (Srbský ústav v Budyšině), který analyzoval pojmy kultura, civilizace a identita. S teoretickým přístupem koresponduje příspěvek Dr. Alicje Hess-Leonské, jež se zabývala vztahy lokálního příhraničního společenství a evropské integrace z pohledu možných dopadů a souvislostí.

Poznatky z probíhajících nebo dokončených projektů prezentovali prof. Macháček (Trnavská univerzita), dr. Gorszko (Univerzita Štětín) a dr. Moravcová (FHS UK).